

Ruiconcentratie van Kuifeenden bij IJmuiden

Fred Cottaar

Inleiding

Tijdens wekelijkse controles van het sluizencomplex in IJmuiden om het aantal ruiende Knobbelswanen te tellen zag ik steeds in de loop van het telseizoen een aantal Kuifeenden verschijnen. De Kuifeenden bleken hier de handpenrui door te maken. Omdat ik voorlopig de Knobbelswanen zou blijven tellen besloot ik om de Kuifeenden 'mee te nemen'.

Voorkomen rond het sluizencomplex

In de winter kunnen de aantallen Kuifeenden behoorlijk oplopen. In zachte winters zijn het toch altijd nog enkele honderden ex., tijdens koudere winters kunnen de aantallen oplopen tot rond de 2000 ex. (zie tabel 1). In de loop van het voorjaar verdwijnen alle Kuifeenden richting broedgebied. Er wordt bij en rond het sluizencomplex niet gebroed. In de loop van juli beginnen de aantallen weer toe te nemen, en er kunnen dan rond de 100 ex. in het gebied verblijven om de handpenrui door te maken. Vanaf begin september nemen de aantallen weer af om in de loop van november weer toe te nemen tot de winterpopulatie aanwezig is.

Dat er genoeg voedsel is moge duidelijk zijn aan de grote aantallen die hier in de winter voorkomen. Dit zal ook duidelijk een rol spelen voor de ruiende ex. Deze komen het meeste voor in het Binnenspuikanaal en het Binnentoeleidingskanaal, alwaar het ook het rustigst is wat betreft scheepvaartverkeer. De Kuifeenden zitten, op een uitzondering na, aan de kanaalkant van het sluizencomplex. Het zoete/brakke gedeelte dus en niet op het zoute gedeelte aan de buitenkant van het sluizencomplex.

Tabel 1. Aantal Kuifeenden tijdens watervogeltellingen in januari in de periode 1984-1992 bij het sluizencomplex in IJmuiden.

datum	aantal	datum	aantal	datum	aantal
08-01-1984	248	18-01-1987	2001	07-01-1990	423
19-01-1985	2025	10-01-1988	1059	13-01-1991	193
19-01-1986	606	14-01-1989	320	19-01-1992	331

Een jong, ruiend mannetje Kuifeend ziet er 's winters een beetje smerig uit, maar in het voorjaar steekt hij in een prachtig nieuw verenkleed. Foto: Piet Munsterman.

Rui

De gehele ruiperiode van de Kuifeend duurt van eind mei tot begin september. De periode dat ze bij IJmuiden verschijnen luidt die periode in dat ze de slagpenrui gaan doormaken. Dit gedeelte van de rui vindt plaats in de periode tussen eind juni en begin september. De Kuifeenden kunnen dan 3-4 weken niet vliegen, omdat alle slagpennen in een keer worden afgeworpen (Cramp 1977). De ruiconcentratie bestaat voor een groot gedeelte uit mannetjes. Deze verlaten de vrouwtjes omstreeks half juni om naar de ruigebieden te trekken (Zomerdijsk 1991). De vrouwtjes blijven achter met hun broedsel en ruien tijdens het grootbrengen van de jongen.

Tabel 2. Waarnemingen van Kuifeenden bij het sluisencomplex in IJmuiden tijdens de ruiperiode in de periode 1989-1991.

datum	aantal en opmerkingen
09-7-1989	geen ex. aanwezig
11-7-1989	26 ex.; enkele ruiende mannetjes
20-8-1989	92 ex.
28-8-1989	geen ex. meer aanwezig
08-7-1990	geen ex. aanwezig
15-7-1990	20 ex.; enkele in slagpenrui
20-7-1991	geen ex. aanwezig
22-7-1991	5 ex.
31-7-1991	76 ex. (max. 5 vrouwtjes); enkele in slagpenrui
03-8-1991	41 ex.
11-8-1991	70 ex. (enkele vrouwtjes); meeste in slagpenrui
19-8-1991	53 ex.
01-9-1991	95 ex.
12-9-1991	17 ex.
21-9-1991	geen ex. meer aanwezig

Samenvatting

Bij regelmatige bezoeken aan het sluisencomplex in IJmuiden bleek dat in de loop van juli groepen Kuifeenden verschenen en dat die aanwezig bleven tot begin september. Uit nader onderzoek bleek dat de Kuifeenden hier de slagpenrui doormaakten. De aantallen zijn niet groot (tot ongeveer 100 ex.), vooral niet in vergelijking met de aantallen die hier in de winter kunnen voorkomen (in koude winters tot 2000 ex.), maar het vaststellen van dit soort gedragingen is natuurlijk interessant. De groepen bestonden voornamelijk uit mannetjes. Opvallend was dat zeer snel na het aankomen werd begonnen met het afwerpen van de slagpennen (zie tabel 2).

Literatuur

- Cramp S. and Simmons K.E.L. (eds.) (1977). The Birds of the Western Palearctic, vol. 1.
- Zomerdijk P. (1991). De opmars van de Kuifeend tot staan gebracht? Resultaten van drie tellingen in de westelijke Beemster. De Graspieper 11 (4): 139-149.

Fred Cottaar, Marsstraat 1, 2024 GA Haarlem